

MAREK ZALISKO

ORCID: 0000-0003-2352-0108

Uniwersytet Wrocławski

JACEK GOŁACZYŃSKI

ORCID: 0000-0002-3295-7099

Uniwersytet Wrocławski

DORĘCZANIE DOKUMENTÓW SĄDOWYCH I POZASĄDOWYCH DROGĄ ELEKTRONICZNĄ W SPRAWACH TRANSGRANICZNYCH W ROZPORZĄDZENIU NR 2020/1784

Abstrakt: Od 1 lipca 2022 roku doręczanie dokumentów sądowych i pozasądowych w sporach transgranicznych w Unii Europejskiej zostało uregulowane w rozporządzeniu nr 2020/1784. Doręczanie dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną zostało wprost uregulowane w art. 19 tego rozporządzenia. Jest to rozwiązanie nowe na gruncie prawa unijnego, gdyż katalog sposobów doręczeń przyjęty w rozporządzeniu nr 1393/2007 nie przewidywał możliwości doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną. Zasadniczym celem doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną w sprawach transgranicznych przyjętym w rozporządzeniu nr 2020/1784 jest dalsze ulepszenie i przyspieszenie w przekazywaniu, a także doręczaniu dokumentów między państwami członkowskimi. Dopuszczalność dokonywania doręczeń dokumentów drogą elektroniczną w trybie art. 19 ust. 1 pkt a lub art. 19 ust. 1 pkt b rozporządzenia nr 2020/1784 jest uzależniona od udzielenia przez adresata poprzedniej wyrażonej zgody.

Słowa kluczowe: doręczenia transgraniczne, doręczenia drogą elektroniczną, doręczanie dokumentów sądowych, doręczanie dokumentów pozasądowych, spory transgraniczne w Unii Europejskiej, rozporządzenie nr 2020/1784

WSTĘP

Podstawy doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną zostały uregulowane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784 dotyczącym doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych („doręczanie

dokumentów”) (wersja przekształcona)¹. Rozporządzenie nr 2020/1784 ma zastosowanie od 1 lipca 2022 roku, co powoduje, że jedynie do dnia 30 czerwca 2022 roku stosowano rozporządzenie nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 roku dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów) oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000², z wyjątkiem art. 4 i 6 rozporządzenia nr 1393/2007, które tracą moc z dniem rozpoczęcia stosowania art. 5, 8 i 10, o którym mowa w art. 37 ust. 2 rozporządzenia nr 2020/1784³. Rozporządzenie nr 2020/1784 jest stosowane we wszystkich państwach członkowskich, w tym Danii, która powiadomiła Komisję o swojej decyzji odnośnie do jego wdrożenia⁴. Rozwiązania w zakresie doręczania dokumentów przyjęte na gruncie rozporządzenia nr 2020/1784 koncentrują się na transgranicznym doręczaniu dokumentów, a więc na doręczaniu dokumentów z jednego państwa członkowskiego do innego państwa członkowskiego. Celem rozporządzenia nr 2020/1784 jest zwiększenie skuteczności i przyspieszenie procedur sądowych przez ich uproszczenie i usprawnienie w zakresie doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych w Unii Europejskiej, a jednocześnie ma ono przyczyniać się do zmniejszenia opóźnień i kosztów w odniesieniu do osób fizycznych i przedsiębiorstw. Doręczanie dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną zostało wprost uregulowane w art. 19 rozporządzenia nr 2020/1784⁵. Jest to rozwiązanie nowe na gruncie prawa unijnego, gdyż katalog sposobów doręczeń

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784 z dnia 25 listopada 2020 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych („doręczanie dokumentów”) (wersja przekształcona), Dz.U. UE L 405 z 2.12.2020, s. 40–78; J. Wittschier, [w:] *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsge-setz*, red. H.-J. Musielak, W. Voit, München 2017, s. 2861–2862.

² Rozporządzenie nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów) oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000, Dz.U. UE L 324 z 10.12.2007, s. 79–120.

³ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2022/423 z dnia 14 marca 2022 r. ustanawiające specyfikacje, środki i inne wymogi techniczne na potrzeby wdrożenia zdecentralizowanego systemu informatycznego, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784, C/2022/1417 OJ L 87, 15.03.2022, s. 9–13.

⁴ Umowa między Wspólnotą Europejską a Królestwem Danii w sprawie doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych PUB/2021/28, OJ L 19, 21.01.2021, s. 1–1.

⁵ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego a) „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych” [COM(2018) 378 final – 2018/203 (COD)], b) „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów)” [COM(2018) 379 final – 2018/204 (COD)], Dz.U. UE C 62 z 15.02.2019, s. 56–62.

przyjęty w rozporządzeniu nr 1393/2007 nie przewidywał możliwości doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną⁶.

1. ZAKRES PRZEDMIOTOWY ZASTOSOWANIA ROZPORZĄDZENIA NR 2020/1784

Rozporządzenie nr 2020/1784 ma zastosowanie do transgranicznego doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych. Jednakże rozporządzenie nr 2020/1784 nie precyzuje pojęcia spraw cywilnych lub handlowych, co powoduje, że należy je odnosić w szczególności do ugruntowanego orzecznictwa TS wydanego w szczególności na gruncie rozporządzenia nr 1215/2012⁷. TS orzekał wielokrotnie, że wykładni pojęcia spraw cywilnych i handlowych nie należy dokonywać przez proste odesłanie do prawa krajowego państw członkowskich. Należy traktować je jako pojęcie autonomiczne, którego wykładni trzeba dokonywać na podstawie z jednej strony celów i systematyki rozporządzenia nr 1215/2012, a z drugiej zasad ogólnych wynikających z całokształtu systemów prawa krajowego⁸.

W rozporządzeniu nr 2020/1784 nie przyjęto autonomicznej definicji „dokumentu sądowego”, a zatem pojęcie dokumentu sądowego należy za każdym razem rozpatrywać na gruncie prawa krajowego państwa członkowskiego forum. Dokument sądowy jest szeroko rozumiany i może mieć charakter „dokumentu wszczynającego postępowanie” lub „dokumentu równorzędnego”, a także pisma procesowego w toku sprawy⁹. Jednak w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784 nie wymieniono załączników do dokumentu, które podlegają doręczeniu. Należy podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach w sprawie o sygn. akt V ACz 758/12, że:

liczba i charakter dokumentów, które należy załączyć do dokumentu wszczynającego postępowanie, różnią się znacząco w poszczególnych porządkach prawnych. W niektórych porządkach prawnych dokument taki powinien zawierać jedynie oznaczenie żądania i okoliczności faktycz-

⁶ R. Geimer, [w:] *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar*, red. R. Geimer, R.A. Schütze, München 2010, s. 1065.

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz.Urz. UE L 351, s. 1; J. Gołaczyński, *Komentarz do art. 1 rozporządzenia unijnego nr 1215/2012*, [w:] *Jurysdykcja, uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2015, s. 19.

⁸ Wyrok TS z dnia 25 marca 2021 r., C-307/19, *Obala i lučice d.o.o. przeciwko NLB Leasing d.o.o.*, ECLI:EU:C:2021:236, pkt 33.

⁹ R. Geimer, [w:] *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar*, s. 1065; K. Weitz, *Europejskie prawo procesowe cywilne*, [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, red. A. Wróbel, Kraków 2005, s. 701.

nych oraz prawnych uzasadniających żądanie, a dowody w formie dokumentów są komunikowane odrębnie, pełnią funkcję dowodową odrębną od celu samego doręczenia, w innych zaś doręczane w tym samym czasie co pozew stanowią jego część integralną¹⁰.

Natomiast przez dokumenty pozasądowe do celów rozporządzenia nr 2020/1784 należy rozumieć dokumenty sporządzone lub poświadczone przez organ publiczny lub urzędnika państwowego oraz inne dokumenty, których formalne przekazanie adresatowi mającemu miejsce zamieszkania lub siedzibę w innym państwie członkowskim jest niezbędne do celów dochodzenia, udowodnienia lub ochrony prawa lub roszczenia wynikających z prawa cywilnego lub handlowego. Jednak pod pojęciem dokumenty pozasądowe nie należy rozumieć dokumentów wydawanych przez organy administracyjne do celów postępowania administracyjnego (motyw 8 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784).

Rozporządzenia nr 2020/1784 nie stosuje się w szczególności do spraw skarbowych, celnych, administracyjnych, odpowiedzialności państwa członkowskiego za działania lub zaniechania podczas sprawowania władzy publicznej (*acta iure imperii*) (art. 1 ust. 1). Ponadto rozporządzenia nr 2020/1784 nie stosuje się, gdy nie jest znany adres osoby, której ma zostać doręczony dokument, z wyjątkiem art. 7 rozporządzenia nr 2020/1784, dotyczącego pomocy w ustalaniu adresu: jeżeli adres osoby, której ma zostać doręczony dokument sądowy lub pozasądowy w innym państwie członkowskim, nie jest znany, to wówczas państwo członkowskie zapewnia pomoc w ustalaniu adresu (art. 1 ust. 2 w zw. z art. 7 ust. 1)¹¹. Rozporządzenia nr 2020/1784 nie stosuje się także do doręczania dokumentów w państwie członkowskim forum przedstawicielowi upoważnionemu przez osobę, której ma zostać doręczony dokument, niezależnie od miejsca zamieszkania lub siedziby reprezentowanej osoby (art. 1 ust. 3). Jednak jak wyjaśniono w motywie 6 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784, powinno być ono stosowane do doręczania dokumentów stronie w innym państwie członkowskim, jeżeli takie doręczenie wymagane jest na mocy prawa państwa członkowskiego forum, niezależnie od doręczenia dokumentu przedstawicielowi strony.

2. DEFINICJA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIEGO FORUM I ZDECENTRALIZOWANEGO SYSTEMU INFORMATYCZNEGO

Rozporządzenie nr 2020/1784 w sposób autonomiczny przyjęło definicję państwa członkowskiego forum i zdecentralizowanego systemu informatycznego. Przez

¹⁰ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 listopada 2012 r., V ACz 758/12, LEX nr 1236681.

¹¹ A. Banaszewska, M. Kostwiński, *Współpraca państw członkowskich UE w zakresie prowadzenia dowodów w sprawach cywilnych i handlowych*, [w:] *System Postępowania Cywilnego*, t. 2. *Dowody w postępowaniu cywilnym*, red. Ł. Błaszczak, Warszawa 2021, s. 1490–1491.

państwo członkowskie forum należy rozumieć państwo członkowskie, w którym toczy się postępowanie sądowe (art. 2 pkt 1). Natomiast zdecentralizowany system informatyczny oznacza sieć krajowych systemów informatycznych i interoperacyjnych punktów dostępu, za których działanie i zarządzanie nimi odpowiada indywidualnie każde państwo członkowskie. Ta sieć umożliwia bezpieczną i niezawodną transgraniczną wymianę informacji między krajowymi systemami informatycznymi (art. 2 pkt 2). W tym zakresie należy wyjaśnić, że dokumentom przekazywanym za pośrednictwem zdecentralizowanego systemu informatycznego nie można odmawiać skutków prawnych ani nie można ich uznawać za niedopuszczalne jako dowody w postępowaniu wyłącznie dlatego, że mają postać elektroniczną (art. 6).

Zdecentralizowany system informatyczny został przewidziany nie tylko na potrzeby transgranicznego doręczania dokumentów w rozporządzeniu nr 2020/1784, lecz także występuje i został identycznie zdefiniowany na potrzeby transgranicznego przeprowadzania dowodów w art. 2 pkt 2 rozporządzenia nr 2020/1783¹². Na gruncie rozporządzenia nr 2020/1783 wyjaśniono, że w celu zapewnienia szybkiego przekazywania wniosków i zawiadomień między państwami członkowskimi na potrzeby przeprowadzania dowodów należy korzystać z wszelkich odpowiednich nowoczesnych technologii porozumiewania się. Z tego względu, co do zasady, wszelkie przekazywanie informacji i wymiana dokumentów powinny być prowadzone za pośrednictwem bezpiecznego i niezawodnego zdecentralizowanego systemu informatycznego składającego się z krajowych systemów informatycznych, które są połączone i technicznie interoperacyjne, na przykład na podstawie e-CODEX, ale z zastrzeżeniem dalszego postępu technologicznego. Zatem przeznaczeniem zdecentralizowanego systemu informatycznego jest wymiana danych na podstawie rozporządzenia nr 2020/1783. Zdecentralizowany charakter tego systemu informatycznego ma umożliwić wymianę danych wyłącznie między jednym państwem członkowskim a innym państwem członkowskim, bez udziału w takiej wymianie jakiegokolwiek instytucji Unii Europejskiej. Jednak bezpiecznego zdecentralizowanego systemu informatycznego i jego elementów nie należy rozumieć jako stanowiących koniecznie kwalifikowaną usługę rejestrowanego doręczenia elektronicznego, która została zdefiniowana w art. 3 pkt 37 rozporządzenia nr 910/2014¹³ (motywy 7 i 8 preambuły rozporządzenia nr 2020/1783). Na podstawie wykładni gramatycznej definicji zdecentralizowanego systemu informatycznego przewidzianych w art. 2 pkt 2 rozporządzenia nr 2020/1783 i art. 2

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1783 z dnia 25 listopada 2020 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (przeprowadzanie dowodów) (wersja przekształcona), OJ L 405, 2.12.2020, s. 1–39.

¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE, OJ L 257, 28.08.2014, s. 73–114.

pkt 2 rozporządzenia nr 2020/1784 należy wnioskować, że jest on przeznaczony na potrzeby transgranicznego doręczania dokumentów, i transgranicznego przeprowadzania dowodów.

3. DORĘCZANIE DOKUMENTÓW SĄDOWYCH I POZASĄDOWYCH DROGĄ ELEKTRONICZNĄ

Doręczanie dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną zostało bezpośrednio uregulowane w art. 19 rozporządzenia nr 2020/1784, co jest rozwiązaniem uwzględniającym użycie środków elektronicznych dostępnych do celów krajowego doręczania dokumentów na mocy prawa państwa członkowskiego forum, a także zapewnienie istnienia odpowiednich zabezpieczeń chroniących interes adresatów, w tym wysokich standardów technicznych i wymogu wyraźnej zgody adresata¹⁴. Doręczanie dokumentów drogą elektroniczną osobom mieszkającym lub mającym siedzibę w innych państwach członkowskich powinno być bezpośrednie, szybkie i bezpieczne (motyw 31 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784). W przepisie art. 19 rozporządzenia nr 2020/1784 brakuje bezpośredniego odniesienia do dokumentu pozasądowego, ale w art. 21 tego rozporządzenia uregulowano, że dokumenty pozasądowe mogą być przekazywane i doręczane w innym państwie członkowskim zgodnie z rozporządzeniem nr 2020/1784. Rozwiązanie do prowadzi do wniosku, że dokumenty sądowe i dokumenty pozasądowe są przekazywane i doręczane w identyczny sposób.

Doręczeń dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną można dokonywać bezpośrednio osobie, która ma znany adres do doręczeń w innym państwie członkowskim, przy użyciu jakichkolwiek elektronicznych środków doręczania dostępnych zgodnie z prawem państwa członkowskiego forum w odniesieniu do krajowego doręczania dokumentów, pod warunkiem że:

1. dokumenty są przesyłane i odbierane z wykorzystaniem kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego w rozumieniu rozporządzenia nr 910/2014, a adresat udzielił uprzedniej wyraźnej zgody na wykorzystywanie środków elektronicznych do celów doręczania dokumentów w toku postępowania (art. 19 ust. 1 pkt a rozporządzenia nr 2020/1784); lub

2. adresat udzielił sądowi lub organowi, przed którym toczy się postępowanie, lub stronie, która jest odpowiedzialna za doręczanie dokumentów w ramach takiego postępowania, uprzedniej wyraźnej zgody na przysyłanie wiadomości e-mail na konkretny adres poczty elektronicznej do celów doręczania dokumentów w toku tego postępowania, a adresat potwierdza odbiór dokumentu za pomocą potwierdzenia odbioru zawierającego datę odbioru (art. 19 ust. 1 pkt b rozporządzenia nr 2020/1784).

¹⁴ J. Lubecka, *E-doręczenia w sprawach transgranicznych w rozporządzeniu 1393/2007 oraz rozporządzeniu 2020/1784*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2021, nr 3, s. 4.

W celu zagwarantowania bezpieczeństwa przekazu każde państwo członkowskie może określić dodatkowe warunki, po których spełnieniu będzie akceptować doręczanie elektroniczne przy użyciu poczty elektronicznej i poinformować Komisję o tych warunkach, jeżeli prawo tego państwa ustanawia bardziej rygorystyczne warunki w tym zakresie lub nie zezwala na elektroniczne doręczanie przy użyciu poczty elektronicznej.

3A) DORĘCZENIA DOKUMENTÓW DROGĄ ELEKTRONICZNĄ
W TRYBIE ART. 19 UST. 1 PKT A ROZPORZĄDZENIA NR 2020/1784

W pierwszej podstawie doręczenia dokumentów drogą elektroniczną wynikającej z art. 19 ust. 1 pkt a rozporządzenia nr 2020/1784 dokumenty są przesyłane i odbierane z wykorzystaniem kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego w rozumieniu art. 3 pkt 37 rozporządzenia nr 910/2014, w którym przyjęto autonomiczną definicję „kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego”. Należy przez nią rozumieć usługę rejestrowanego doręczenia elektronicznego, która spełnia wymogi określone w art. 44 rozporządzenia nr 910/2014 przewidziane dla kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego. Zgodnie z art. 44 ust. 1 rozporządzenia nr 910/2014, kwalifikowane usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego muszą:

a) być świadczone przez co najmniej jednego kwalifikowanego dostawcę usług zaufania;

b) z dużą dozą pewności zapewniać identyfikację nadawcy;

c) zapewniać identyfikację adresata przed dostarczeniem danych;

d) zabezpieczać wysłanie i otrzymanie danych zaawansowanym podpisem elektronicznym lub zaawansowaną pieczęcią elektroniczną kwalifikowanego dostawcy usług zaufania w taki sposób, by wykluczyć możliwość niewykrywalnej zmiany danych¹⁵;

e) wyraźnie wskazywać nadawcy i adresatowi danych każdą zmianę danych niezbędną do celów wysłania lub otrzymania danych;

f) data i czas wysłania, otrzymania i wszelkiej zmiany danych wskazywać za pomocą kwalifikowanego elektronicznego znacznika czasu.

W przypadku przesyłania danych między co najmniej dwoma kwalifikowanymi dostawcami usług zaufania wymogi określone w art. 44 ust. 1 lit. a–f rozporządzenia nr 910/2014 mają zastosowanie do wszystkich kwalifikowanych dostawców usług zaufania. Jak trafnie wskazuje się w piśmiennictwie: „Kwalifikowana usługa rejestrowanego doręczenia elektronicznego łączy w sobie cechy zaawansowanego podpisu elektronicznego (ewentualnie zaawansowanej pieczęci elektronicznej) i kwalifikowanego elektronicznego znacznika czasu”¹⁶. Komisja Eu-

¹⁵ D. Klimas, *Pojęcie i rodzaje umów elektronicznych*, [w:] *Sporządzanie umów elektronicznych. Komentarz praktyczny, wzory umów, orzecznictwo*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2017, s. 11.

¹⁶ Ł. Goździaszek, *Identyfikacja elektroniczna i usługi zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.

ropejska może w drodze aktów wykonawczych podać numery referencyjne norm dotyczących procedur wysyłania i otrzymywania danych. Gdy proces wysyłania i otrzymywania danych spełnia te normy, domniemywa się zgodność z wymogami określonymi w art. 44 ust. 1 rozporządzenia nr 910/2014. Te akty wykonawcze przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 48 ust. 2 rozporządzenia nr 910/2014.

W zakresie sposobu doręczenia drogą elektroniczną wynikającego z art. 19 ust. 1 pkt a rozporządzenia nr 2020/1784, w motywie 32 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784 wyjaśniono, że powinno być możliwe doręczenie adresatowi dokumentów drogą elektroniczną z wykorzystaniem kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego w rozumieniu rozporządzenia nr 910/2014, pod warunkiem że adresat udzielił uprzedniej wyraźnej zgody na wykorzystywanie środków elektronicznych do celów doręczenia dokumentów w toku postępowania. W takich przypadkach uprzednia wyraźna zgoda mogłaby zostać udzielona w odniesieniu do konkretnego postępowania lub mogłaby mieć postać ogólnej zgody na doręczanie dokumentów w toku postępowania przy użyciu tych środków doręczenia. Zgody takiej można również udzielić wtedy, gdy zgodnie z prawem państwa członkowskiego forum dokumenty procesowe mogą być doręczane za pośrednictwem systemu elektronicznego, a adresat udzielił zgody na korzystanie z tego systemu w odniesieniu do doręczenia dokumentów, zanim doręczono mu dokumenty za pośrednictwem tego systemu.

3B) DORĘCZENIA DOKUMENTÓW DROGĄ ELEKTRONICZNĄ W TRYBIE ART. 19 UST. 1 PKT B ROZPORZĄDZENIA NR 2020/1784

W drugiej podstawie doręczenia dokumentów drogą elektroniczną wynikającej z art. 19 ust. 1 pkt b rozporządzenia nr 2020/1784 dokumenty są przesyłane na konkretny adres poczty elektronicznej. Odnośnie do tego sposobu doręczenia drogą elektroniczną w motywie 33 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784 wyjaśniono, że powinno być możliwe doręczanie adresatowi dokumentów drogą elektroniczną bez wykorzystywania kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego w rozumieniu rozporządzenia nr 910/2014, pod warunkiem że adresat udzielił sądowi lub organowi, przed którym toczy się postępowanie, lub stronie, która jest odpowiedzialna za doręczanie w ramach takiego postępowania, uprzedniej wyraźnej zgody na przesyłanie w toku tego postępowania wiadomości e-mail na konkretny adres poczty elektronicznej, pod warunkiem że otrzymano potwierdzenie odbioru dokumentu przez adresata. Adresat powinien potwierdzić odbiór dokumentu przez podpisanie potwierdzenia odbioru i jego zwrot lub przez przesłanie zwrotnej wiadomości e-mail z adresu poczty elektronicznej, który adresat wskazał do celów doręczeń. Powinno być możliwe podpisanie potwierdzenia odbioru elektronicznie. W celu zagwarantowania bezpieczeństwa przekazu państwa członkowskie powinny móc określić dodatkowe warunki, po których spełnieniu będą one akceptować doręczanie elektroniczne z wykorzystaniem poczty elek-

tronicznej, jeżeli prawo tych państw ustanawia bardziej rygorystyczne warunki w odniesieniu do doręczania przy użyciu poczty elektronicznej lub jeżeli ich prawo nie zezwala na takie doręczanie przy użyciu poczty elektronicznej. Warunki takie mogą dotyczyć kwestii takich jak identyfikacja nadawcy i odbiorcy, integralność przesyłanych dokumentów i ochrona przekazywania przed ingerencją zewnętrzną.

Warto podkreślić, że w przypadku gdy prawo krajowe i rozporządzenie nr 2020/1784 pozwalają na wydanie przez sąd wyroku, nawet jeżeli sąd nie otrzyma poświadczenia doręczenia lub dostarczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego, to należy podjąć wszelkie uzasadnione starania w celu uzyskania tego poświadczenia za pośrednictwem właściwych organów lub jednostek wezwanego państwa członkowskiego, zanim wydany zostanie wyrok, zgodnie z wszelkimi innymi wymogami chroniącymi interes pozwanego. O ile nie jest to niezgodne z prawem krajowym, należy podjąć wszelkie uzasadnione starania w celu poinformowania pozwanego o wszczęciu postępowania sądowego z wykorzystaniem wszelkich dostępnych kanałów komunikacji, w tym nowoczesnych technologii porozumiewania się, jeżeli sąd, przed którym toczy się postępowanie, zna adres lub konto użytkownika pozwanego (motyw 35 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784). Ponadto każda osoba mająca interes prawny w danym postępowaniu sądowym powinna mieć możliwość dokonywania doręczeń dokumentów bezpośrednio przez urzędników sądowych, innych urzędników lub inne właściwe osoby w państwie członkowskim, w którym ma być dokonane doręczenie, pod warunkiem że prawo tego państwa członkowskiego zezwala na tego typu bezpośrednie doręczanie (motyw 34 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784).

3C) DORĘCZENIA DOKUMENTÓW SĄDOWYCH I POZASĄDOWYCH DROGĄ ELEKTRONICZNĄ W TOKU POSTĘPOWANIA

Doręczenia dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną dokonywane na podstawie art. 19 ust. 1 pkt a i b rozporządzenia nr 2020/1784 są dopuszczalne dopiero w toku postępowania, a nie na etapie wszczęcia postępowania. Jednakże w przepisie art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784 wskazano między innymi na „doręczenia zgodnie z niniejszym rozporządzeniem dokumentu wszczynającego postępowanie”. Trybunał Sprawiedliwości w wyroku w sprawie C-14/07 *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR*, dokonując wykładni autonomicznego pojęcia dokumentu wszczynającego postępowanie, wyjaśnił, że

dokument taki powinien zawierać pismo lub pisma, gdy są one nierozłącznie z sobą powiązane, które umożliwiają pozwanemu zrozumienie przedmiotu i podstawy roszczenia powoda, a także tego, że toczy się postępowanie sądowe, w trakcie którego pozwany może wykonywać jego prawa bądź prowadząc obronę w ramach toczącego się postępowania, bądź, zakończonej wyrokiem, wnosząc środek zaskarżenia na orzeczenia wydane na podstawie jednostronnego wniosku. Jednak niektóre krajowe porządki prawne nie przewidują, że dokumenty stanowiące dowód w sprawie powinny zostać załączone do dokumentu, który definiują one jako „dokument wszczynający postępowanie”, lecz zezwalają na ich odrębne przekazanie. Dokumenty takie nie są zatem uważane za nierozłącznie powiązane z dokumentem wszczynającym postępowanie w takim rozumieniu, że

nie są one niezbędne do tego, aby pozwany mógł zrozumieć skierowane przeciwko niemu żądanie i mieć świadomość, że toczy się postępowanie sądowe, lecz pełnią funkcję dowodową, odrębną od celu samego doręczenia¹⁷.

Zatem gdy konieczne było przekazanie do innego państwa członkowskiego w celu doręczenia zgodnie z rozporządzeniem nr 2020/1784 dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego, a pozwany nie wdał się w spór, wyrok nie może być wydany do czasu ustalenia, czy doręczenie lub dostarczenie dokumentu zostało dokonane w czasie umożliwiającym pozwanemu podjęcie obrony oraz czy:

1. dokument został doręczony w sposób przewidziany w prawie wezwanego państwa członkowskiego w odniesieniu do doręczania w postępowaniach krajowych dokumentów osobom znajdującym się na terytorium tego państwa (art. 22 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 2020/1784); lub

2. dokument został rzeczywiście dostarczony pozwanemu lub dostarczony do miejsca jego zamieszkania lub jego siedziby w inny sposób przewidziany w niniejszym rozporządzeniu (art. 22 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2020/1784).

Jednak niezależnie od regulacji wynikającej z przepisu art. 22 ust. 1 lit. a i b rozporządzenia nr 2020/1784 każde państwo członkowskie może przekazać Komisji informację udostępnianą za pośrednictwem europejskiego portalu e-Sprawiedliwość o tym, że sąd może wydać wyrok, nawet jeżeli nie otrzyma poświadczenia doręczenia lub dostarczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego, pod warunkiem że spełnione są następujące warunki:

1. dokument został przekazany z wykorzystaniem jednego ze sposobów przewidzianych w rozporządzeniu nr 2020/1784 (art. 22 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 2020/1784);

2. od daty przekazania dokumentu upłynął czas, który sędzia uznaje w danym przypadku za odpowiedni, nie krótszy jednak niż sześć miesięcy (art. 22 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 2020/1784);

3. mimo wszelkich rozsądnych starań nie uzyskano żadnego poświadczenia od właściwych organów lub jednostek wezwanego państwa członkowskiego (art. 22 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 2020/1784).

Doręczanie dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną (art. 19) zostało zakwalifikowane w rozporządzeniu nr 2020/1784 do tak zwanych innych sposobów przekazywania i doręczenia dokumentów sądowych, zawartych w sekcji 2 rozdziału II regulującego dokumenty sądowe. Ten sposób doręczenia dokumentów nie ma charakteru obligatoryjnego, lecz jedynie fakultatywny. Do sekcji 2 rozdziału II rozporządzenia nr 2020/1784 zaliczono także następujące sposoby przekazywania i doręczenia dokumentów sądowych: a) przekazywanie dokumentów drogą dyplomatyczną lub konsularną (art. 16); b) doręczanie dokumentów

¹⁷ Wyrok TS z dnia 8 maja 2008 r., C-14/07, *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR przeciwko Industrie- und Handelskammer Berlin*, przy udziale *Nicholas Grimshaw & Partners Ltd*, ECLI:EU:C:2008:264, pkt 64–65.

przez przedstawicieli dyplomatycznych lub urzędników konsularnych (art. 17); c) doręczania drogą pocztową (art. 18) i d) doręczanie bezpośrednie (art. 20)¹⁸. Jednak podstawowa forma doręczania dokumentów została uregulowana w art. 5 rozporządzenia nr 2020/1784 przewidującym ich przekazywanie między jednostkami przekazującymi i jednostkami przyjmującymi. W takim przypadku przekazywanie odbywa się za pośrednictwem bezpiecznego i niezawodnego zdecentralizowanego systemu informatycznego między jednostkami przekazującymi i jednostkami przyjmującymi, między tymi jednostkami i organami centralnymi lub między organami centralnymi różnych państw członkowskich dokumentów, które mają zostać doręczone, wniosków, potwierdzeń, dowodów odbioru, poświadczeń i zawiadomień przy użyciu formularzy zawartych w załączniku I¹⁹. Ten zdecentralizowany system informatyczny opiera się na rozwiązaniu interoperacyjnym, takim jak e-CODEX (art. 5 ust. 1). Jednak gdy przekazanie dokumentów zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784 nie jest możliwe ze względu na zakłócenia działania zdecentralizowanego systemu informatycznego lub ze względu na wystąpienie wyjątkowych okoliczności, przekazanie odbywa się z wykorzystaniem najszybszych i najbardziej odpowiednich środków alternatywnych, z uwzględnieniem konieczności zapewnienia niezawodności i bezpieczeństwa (art. 5 ust. 4). Na uwagę zasługuje, że gdy adresat nie ma znanego adresu do doręczeń w państwie członkowskim forum, ale ma jeden lub kilka adresów do doręczeń w jednym lub kilku innych państwach członkowskich, dokument należy przekazać takiemu innemu państwu członkowskiemu do celów jego doręczenia na mocy rozporządzenia nr 2020/1784. Nie należy tego traktować jako doręczenia krajowego w państwie członkowskim forum. W szczególności dokumentu nie należy doręczać adresatowi przy użyciu fikcji doręczenia, na przykład jak publikacja na sądowej tablicy ogłoszeń lub złożenie dokumentu w aktach sądowych (motyw 7 preambuły do rozporządzenia nr 2020/1784).

4. PIERWSZENSTWO W STOSOWANIU ROZPORZĄDZENIA NR 2020/1784 W STOSUNKACH MIĘDZY PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI

Rozporządzenie nr 2020/1784 w stosunkach między państwami członkowskimi, które są stronami dwu- lub wielostronnych umów lub porozumień zawartych przez państwa członkowskie, w szczególności Konwencji haskiej z dnia 15 listo-

¹⁸ Wyrok TS z dnia 2 czerwca 2022 r., C-196/21, *SR przeciwko EW przy udziale FB, CX, IK*, ECLI:EU:C:2022:427, pkt 43; B. Kaczmarek-Templin, *Doręczenia elektroniczne w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784 dotyczącym doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych — czy czeka nas rewolucja w doręczeniach?*, „Polski Proces Cywilny” 2022, nr 4, s. 673.

¹⁹ Postanowienie TS z dnia 5 maja 2022 r., C-346/21, *ING Luxembourg SA przeciwko VIX*, ECLI:EU:C:2022:368, pkt 48.

pada 1965 roku o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych²⁰, ma, w odniesieniu do spraw, do których się stosuje, pierwszeństwo przed innymi postanowieniami zawartymi w tych umowach lub porozumieniach (art. 29 ust. 1). Jednak rozporządzenie nr 2020/1784 nie stanowi przeszkody w stosowaniu lub zawieraniu przez państwa członkowskie umów lub porozumień mających na celu przyspieszenie lub dalsze uproszczenie przekazywania dokumentów, pod warunkiem, że te umowy lub porozumienia są zgodne z rozporządzeniem nr 2020/1784 (art. 29 ust. 2). W takim przypadku państwa członkowskie przesyłają Komisji Europejskiej kopie umów lub porozumień, zawartych między państwami członkowskimi oraz projekty takich umów lub porozumień, które zamierzają zawrzeć (art. 29 ust. 3 lit. a); oraz wypowiedzenie lub zmianę tych umów lub porozumień (art. 29 ust. 3 lit. b). Nie ma zatem przeszkód do dalszego pogłębiania współpracy sądowej między państwami członkowskimi w sprawach cywilnych i handlowych w zakresie doręczania dokumentów drogą elektroniczną ze względu na uwarunkowania wynikające bezpośrednio z współpracy między poszczególnymi państwami członkowskimi.

Należy podkreślić, że rozporządzenie nr 2020/1784 nie ma wpływu na stosowanie art. 24 Konwencji haskiej z dnia 1 marca 1954 roku dotyczącej procedury cywilnej²¹ i art. 13 Konwencji z dnia 25 października 1980 roku o ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych²², w stosunkach między państwami członkowskimi będącymi stronami tych konwencji. Zatem rozporządzenie nr 2020/1784 w dalszym ciągu dopuszcza stosowanie tych dwóch konwencji w zakresie dotyczącym art. 24 Konwencji haskiej z 1954 i art. 13 Konwencji haskiej z 1980 roku.

Regulacja zawarta w art. 24 Konwencji haskiej z 1954 roku dotyczy przypadku, gdy obywatelowi jednego z umawiających się państw przyznano zwolnienie z kosztów sądowych, wówczas za doręczenia dotyczące tego samego procesu, które mają być wykonane w innym spośród tych państw, państwo wzywające nie będzie zwracało kosztów państwu wezwanemu. To samo dotyczy rekwizycji, z wyjątkiem wynagrodzenia zapłaconego biegłym. Natomiast w art. 13 w zw. z art. 1 Konwencji haskiej z 1980 roku przyjęto: jeżeli obywatelowi któregośkolwiek umawiającego się państwa, jak również osobie posiadającej miejsce stałego pobytu w umawiającym się państwie, w sprawach cywilnych i handlowych przyznano pomoc sądową, doręczenie dokumentów, niezależnie od jego formy, które ma być dokonane w innym umawiającym się państwie, dotyczące postępowania z udziałem osoby korzystającej z pomocy sądowej, nie może powodować obowiązku

²⁰ Konwencja z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych, Dz.U. z 2000 r. Nr 87, poz. 87.

²¹ Konwencja dotycząca procedury cywilnej, podpisana w Hadze dnia 1 marca 1954 r., Dz.U. z 1963 r. Nr 17, poz. 90.

²² Konwencja o ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych z dnia 25 października 1980 r., Dz.U. z 1995 r. Nr 18, poz. 86.

zwrotu jakichkolwiek kosztów. Dotyczy to również wniosków o udzielenie pomocy prawnej i wywiadów środowiskowych, z wyjątkiem wynagrodzenia biegłych i tłumaczy. Jeżeli przyznano danej osobie pomoc sądową w jednym z umawiających się państw w postępowaniu sądowym, które zakończyło się wydaniem orzeczenia, osoba ta korzysta z pomocy sądowej, bez konieczności ponownego rozpatrywania okoliczności, w każdym innym umawiającym się państwie, w którym ubiega się o uznanie lub wykonanie tego orzeczenia.

5. ODMOWA UZNANIA I WYKONANIA ORZECZENIA WSKUTEK BRAKU DORĘCZENIA DOKUMENTU WSZCZYNAJĄCEGO POSTĘPOWANIE LUB DOKUMENTU MU RÓWNORZĘDNEGO

Skutkiem braku doręczenia pozwanemu, który nie wdał się w spór, dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu mu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiający mu przygotowanie obrony, chyba że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał taką możliwość, jest odmowa uznania i wykonania orzeczenia (art. 45 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012)²³. Analogiczna podstawa odmowy uznania i wykonania orzeczenia wskutek braku doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu mu równorzędnego obowiązuje w rozporządzeniu nr 2019/1111 w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę²⁴. Na gruncie jednolitego w tym zakresie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości w wyroku w sprawie C-474/93 przyjęto, że przez „pismo wszczynające postępowanie lub pismo równoważne” należy rozumieć pismo, którym strona przeciwna po raz pierwszy jest informowana o wszczętym

²³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona), Dz.Urz. UE L 351 z 20.12.2012, s. 1; opinia rzecznika generalnego Juliane Kokott z dnia 18 grudnia 2008 r., C-394/07, *Marco Gambazzi przeciwko Daimler Chrysler Canada Inc., CIBC Mellon Trust Company*, ECLI:EU:C:2008:748, pkt 77; M. Zalisko, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych. Rozdział XI, [w:] Meritum. Postępowanie cywilne, t. 2. Postępowanie egzekucyjne, arbitrażowe i międzynarodowe*, red. I. Gil, D. Kornobis-Romanowska, Warszawa 2021, s. 633–634.

²⁴ Rozporządzenie Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę, Dz.Urz. UE L 178, s. 1; J. Gołaczyński, M. Zalisko, *Przesłanki odmowy uznania orzeczenia w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej w rozporządzeniu nr 2019/1111*, „Polski Proces Cywilny” 2022, nr 4, s. 647–648.

przeciwko niej postępowaniu, i jego skuteczne doręczenie umożliwia jej podjęcie obrony przed wydaniem orzeczenia wykonanego w państwie członkowskim pochodzenia. Prawo krajowe państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenia rozstrzyga o tym, które pismo jako pierwsze zostaje doręczone stronie przeciwnej w sprawie i czy stanowi ono podstawę wszczęcia postępowania²⁵. Gdy pozwany nie wdał się w spór, wyrok nie może być wydany do czasu ustalenia, czy doręczenie lub dostarczenie dokumentu zostało dokonane w czasie umożliwiającym pozwanemu podjęcie obrony, co zostało wyczerpująco uregulowane w art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784²⁶. Jednak w tym zakresie dopuszczono, niezależnie od regulacji wynikającej z przepisu art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784, że każde państwo członkowskie może przekazać Komisji informację o tym, że sąd może wydać wyrok, nawet jeżeli nie otrzyma poświadczenia doręczenia lub dostarczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego, pod warunkiem że:

1. dokument został przekazany z wykorzystaniem jednego ze sposobów przewidzianych w rozporządzeniu nr 2020/1784 (art. 22 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 2020/1784);

2. od daty przekazania dokumentu upłynął czas, który sędzia uznaje w danym przypadku za odpowiedni, nie krótszy jednak niż sześć miesięcy (art. 22 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 2020/1784);

3. mimo wszelkich rozsądnych starań nie uzyskano żadnego poświadczenia od właściwych organów lub jednostek wezwanego państwa członkowskiego (art. 22 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 2020/1784).

Warunkiem wydania orzeczenia przez sąd państwa członkowskiego, nawet jeśli brakuje poświadczenia doręczenia lub dostarczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego, jest kumulatywne spełnienie warunków, o których mowa w art. 22 ust. 2 lit. a, b i c rozporządzenia nr 2020/1784²⁷. W tym celu wymagany jest złożenie stosownego oświadczenia przez państwo członkowskie w trybie art. 22 ust. 2 w zw. z art. 33 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784. Informacje te są udostępniane za pośrednictwem europejskiego portalu e-Sprawiedliwość. Analogiczne rozwiązanie obowiązywało w przepisie art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 1393/2007, w którym oświadczenie o możliwości wydania orzeczenia złożyło osiemnaście państw członkow-

²⁵ Wyrok TS z dnia 13 lipca 1995 r., C-474/93, *Hengst Import BV przeciwko Anna Maria Campese*, ECLI:EU:C:1995:243, pkt 24; opinia rzecznika generalnego Henrika Saugmandsgaarda Øe z dnia 26 stycznia 2017 r., C-29/16, *HanseYachts AG przeciwko Port d'Hiver Yachting SARL, Société Maritime Côte d'Azur, Compagnie Generali IARD SA*, ECLI:EU:C:2017:44, pkt 63 i zawarte w nim odniesienia.

²⁶ Wyrok TS z dnia 2 marca 2017 r., C-354/15, *Andrew Marcus Henderson przeciwko Novo Banco SA*, ECLI:EU:C:2017:157, pkt 91.

²⁷ Wyrok TS z dnia 7 lipca 2022 r., C-7/21, *LKW WALTER Internationale Transportorganisation AG przeciwko CB, DF, GH*, ECLI:EU:C:2022:527, pkt 43.

skich (Austria, Belgia, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Niemcy, Rumunia, Szwecja, Węgry i Wielka Brytania). Wyłączenie stosowania przepisu art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 1393/2007 złożyło dziewięć państw członkowskich (Bułgaria, Finlandia, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Włochy)²⁸. Natomiast państwa członkowskie, wypełniając złożenie oświadczenia na podstawie art. 22 rozporządzenia nr 2020/1784, wskazały, że²⁹:

1. w Austrii niezależnie od przepisów art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784 sądy mogą wydać wyrok w sprawie, o ile spełnione zostały warunki przewidziane w art. 22 ust. 2 rozporządzenia nr 2020/1784. Austria nie określiła terminu na złożenie wniosku o zniesienie skutków upływu terminu, o którym mowa w art. 22 ust. 4 akapit ostatni rozporządzenia nr 2020/1784;

2. w Hiszpanii sędzia może postanowić o podjęciu zawieszonego postępowania i wydać stosowne orzeczenie, jeżeli spełniono wszystkie wymogi określone w art. 22 rozporządzenia nr 2020/1784. Jeżeli chodzi o kompetencję sędziego do przyjmowania wniosków o przywrócenie terminu (*demanda tendente a la extinción de la preclusión*), Hiszpania wskazała wyraźnie, że wnioski o przywrócenie terminu nie będą dopuszczalne, jeżeli zostaną wniesione po upływie roku od wydania wyroku;

3. w Luksemburgu, nie naruszając postanowień art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784, można w tych okolicznościach rozstrzygnąć sprawę, o ile spełnione są wszystkie warunki określone w art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784. Wniosek o przywrócenie terminu może zostać uznany za niedopuszczalny, jeżeli nie zostanie złożony w rozsądnym — w ocenie sędziego — terminie, liczonym od chwili, w której osoba zainteresowana dowiedziała się o orzeczeniu lub w której ustała niemożność działania, przy czym wniosku tego nie można wnieść po upływie roku od dnia doręczenia orzeczenia;

4. w Łotwie niezależnie od przepisów art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 2020/1784 sąd może, również w składzie jednoosobowym, wydać wyrok nawet wówczas, gdy nie uzyskano poświadczenia doręczenia, o ile spełnione zostały warunki określone w art. 22 ust. 2 rozporządzenia nr 2020/1784. W Łotwie nie określono terminu, po którym nie przyjmuje się już wniosków o zwolnienie od skutku upływu terminu odwołania, o ile spełnione zostały warunki określone w art. 22 ust. 4 rozporządzenia nr 2020/1784;

5. w Niemczech sądy mogą wydawać wyroki na warunkach określonych w art. 22 ust. 2 rozporządzenia nr 2020/1784 w przypadku doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w drodze obwieszczenia w Niemczech zgodnie z § 185 ZPO³⁰. O zniesienie skutków upływu

²⁸ https://e-justice.europa.eu/373/PL/serving_documents? (dostęp: 15.01.2023).

²⁹ https://e-justice.europa.eu/38580/PL/serving_documents_recast? (dostęp: 16.01.2023).

³⁰ J. Wittschier, [w:] *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz*, s. 843–846

terminu w rozumieniu art. 22 ust. 4 rozporządzenia nr 2020/1784 nie można się ubiegać po ponad roku od upływu niedotrzymanego terminu (§ 234 ust. 3 ZPO)³¹;

6. w Polsce wniosek o zniesienie skutków upływu terminu złożony po roku od jego upływu jest dopuszczalny tylko w wyjątkowych wypadkach.

W tym przedmiocie w wyroku Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 487/13 dotyczącym kontroli zachowania prawa do obrony pozwanego, wobec którego zapadł wyrok zaoczny i który nie wdał się w spór w postępowaniu wszczętym w państwie wydania na gruncie rozporządzenia nr 44/2001, przyjęto, że

zachowanie prawa do obrony pozwanego, wobec którego zapadł wyrok zaoczny i który nie wdał się w spór w postępowaniu wszczętym w państwie wydania, podlega w państwie wykonania systemowi podwójnej kontroli. Polega ona na ustaleniu, czy pozwanemu, który nie wdał się w spór, doręczono w państwie wydania dokument wszczynający postępowanie w sposób i w czasie umożliwiającym przygotowanie obrony, oraz na ustaleniu, czy pozwany złożył przed sądem państwa wydania środek zaskarżenia i czy miał taką możliwość. Jeżeli miał taką możliwość i nie zaskarżył wyroku, nie można odmówić uznania ani stwierdzenia wykonalności, nawet jeżeli dokumentu wszczynającego postępowanie nie doręczono w sposób właściwy³².

Trybunał Sprawiedliwości, rozważając tę kwestię na gruncie art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007, w wyroku w sprawie C-70/15 *Lebek* uznał, że złożenie wniosku o zwolnienie od skutków upływu terminu zakłada, że pozwany nie z własnej winy nie zapoznał się z danym dokumentem w czasie umożliwiającym mu wniesienie środka zaskarżenia oraz że zarzuty pozwanego nie wydają się bezpodstawne. Ponadto wniosek ten musi zostać złożony w rozsądnym terminie. Jeżeli spełnione są przesłanki wskazane w art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007, gdy pozwany ma jeszcze możliwość ubiegania się o przywrócenie mu prawa do wniesienia zwykłego środka zaskarżenia, nie można uznać, że nie jest on już w stanie skorzystać skutecznie z prawa do obrony. W tych okolicznościach złożenie wniosku o zwolnienie od skutków upływu terminu nie można uznać za podjęcie dalszych działań wykraczających poza należytą staranność w obronie praw pozwanego, który nie wdał się w spór. Jeżeli pozwany, który nie wdał się w spór, nie powołał się na przysługujące mu uprawnienie do ubiegania się o zwolnienie od skutków upływu terminu, chociaż miał taką możliwość, nie można odmówić uznania wydanego przeciwko niemu orzeczenia zaocznego na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001. Jednak orzeczenie zaoczne nie powinno zostać uznane, jeżeli pozwany, który nie z własnej winy nie wdał się w spór, złożył wniosek o zwolnienie od skutków upływu terminu, który został następnie oddalony, mimo że spełnione były przesłanki określone w art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007³³. Należy stwierdzić, że pojęcie środka zaskarżenia na gruncie art. 45 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012 obejmuje także wniosek

³¹ M. Grandel, [w:] *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz*, s. 908–911.

³² Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 r., V CSK 487/13, Legalis.

³³ Wyrok TS z dnia 7 lipca 2016 r., C-70/15, *Emmanuel Lebek przeciwko Januszowi Domino-wi*, ECLI:EU:C:2016:524, pkt 44–47.

o zwolnienie od skutków upływu terminu, w przypadku gdy upłynął termin do wniesienia zwykłego środka zaskarżenia, gdyż zmierza on do zapewnienia poszanowania praw pozwanego, który nie wdał się w spór w postępowaniu wszczętym w państwie członkowskim pochodzenia³⁴.

WNIOSKI KOŃCOWE

Zasadniczym celem doręczania dokumentów sądowych i pozasądowych drogą elektroniczną w sprawach transgranicznych przyjętym w rozporządzeniu nr 2020/1784 jest dalsza poprawa i przyspieszenie w przekazywaniu, a także doręczaniu dokumentów między państwami członkowskimi. Dopuszczalność dokonywania doręczeń dokumentów drogą elektroniczną w trybie art. 19 ust. 1 pkt a lub art. 19 ust. 1 pkt b rozporządzenia nr 2020/1784 jest uzależniona od udzielenia przez adresata uprzedniej wyraźnej zgody. Jednak na potrzeby rozporządzenia nr 2020/1784 nie przyjęto autonomicznej definicji pojęcia wyraźnej zgody adresata, co prowadzi do wniosku, że każdorazowo o tym, czy adresat udzielił uprzedniej wyraźnej zgody na dokonywanie doręczeń dokumentów drogą elektroniczną, należy dokonywać zgodnie z prawem państwa członkowskiego forum w odniesieniu do krajowego doręczania dokumentów. Wskazówki do zdefiniowania pojęcia wyraźnej zgody adresata można dostrzec w sprawozdaniu dotyczącym zmiany rozporządzenia nr 1393/2007 przygotowanym przez Sergia Gaetana Cofferatiego z Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego, w którym wyjaśniono, że

w celu ochrony praw pozwanego konieczne jest zapewnienie, by adresat wyraźnie zaakceptował ten sposób doręczenia oraz by środki techniczne stosowane do wymiany dokumentów były skuteczne i gwarantowały między innymi wysokie bezpieczeństwo, dostępność, prywatność i ochronę danych osobowych³⁵.

Zatem sąd państwa członkowskiego, w którym toczy się postępowanie sądowe, musi za każdym razem mieć na względzie ochronę prawa pozwanego, który z uwagi na transgraniczny charakter doręczenia dokumentów zamieszkuje lub ma siedzibę w innym państwie członkowskim. Zgoda pozwanego na dokonywanie doręczeń dokumentów drogą elektroniczną musi być wyrażona tak wyraźnie, aby w ostateczności sąd państwa członkowskiego mógł dojść w trakcie postępowania sądowego do przekonania, że zachodzą podstawy do wydania wyroku, na-

³⁴ Wyrok TS z dnia 6 września 2012 r., C-619/10, *Trade Agency Ltd przeciwko Seramico Investments Ltd*, ECLI:EU:C:2012:531, pkt 32–33.

³⁵ Sprawozdanie w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów) (COM(2018)0379 – C8-0243/2018 – 2018/0204(COD)), Komisja Prawna, Sprawozdawca: Sergio Gaetano Cofferati, A/2019/0001, s. 38.

wet gdy nie otrzyma on poświadczenia doręczenia lub dostarczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego, pod warunkiem zachodzenia kumulatywnych warunków wynikających z art. 22 ust. 2 lit. a, b i c rozporządzenia nr 2020/1784.

ELECTRONIC SERVICE OF JUDICIAL AND EXTRAJUDICIAL DOCUMENTS IN CROSS-BORDER CASES IN REGULATION NO. 2020/1784

Summary

As of July 1, 2022, the service of judicial and extrajudicial documents in cross-border disputes in the European Union has been regulated by Regulation No. 2020/1784. The service of judicial and extrajudicial documents by electronic means is explicitly regulated by Art. 19 of Regulation No. 2020/1784. This is a new solution under EU law, as the catalog of methods of service adopted in Regulation No. 1393/2007 did not provide for the possibility of serving judicial and extrajudicial documents electronically. The primary purpose of electronic service of judicial and extrajudicial documents in cross-border cases adopted in Regulation No. 2020/1784 is to further improve and expedite the transmission, as well as service of documents between member states. The admissibility of service of documents by electronic means pursuant to Art. 19 Sec. 1 Point a or Art. 19 Sec. 1 Point b of Regulation No. 2020/1784 is subject to the addressee's prior express consent.

Keywords: cross-border service, electronic service, service of judicial documents, service of extrajudicial documents, cross-border litigation in the European Union, Regulation No. 2020/1784

BIBLIOGRAFIA

- Banaszewska A., Kostwiński M., *Współpraca państw członkowskich UE w zakresie przeprowadzania dowodów w sprawach cywilnych i handlowych*, [w:] *System Postępowania Cywilnego*, t. 2. *Dowody w postępowaniu cywilnym*, red. Ł. Błaszczak, Warszawa 2021.
- Geimer R., [w:] *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar*, red. R. Geimer, R.A. Schütze, München 2010.
- Gołaczyński J., *Komentarz do art. 1 rozporządzenia unijnego nr 1215/2012*, [w:] *Jurysdykcja, uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2015.
- Gołaczyński J., Zaliszko M., *Przesłanki odmowy uznania orzeczenia w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej w rozporządzeniu nr 2019/1111*, „Polski Proces Cywilny” 2022, nr 4.
- Goździaszek Ł., *Identyfikacja elektroniczna i usługi zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Grandel M., [w:] *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz*, red. H.-J. Musielak, W. Voit, München 2017.
- Kaczmarek-Templin B., *Doręczenia elektroniczne w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784 dotyczącym doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych — czy czeka nas rewolucja w doręczeniach?*, „Polski Proces Cywilny” 2022, nr 4.

- Klimas D., *Pojęcie i rodzaje umów elektronicznych*, [w:] *Sporządzanie umów elektronicznych. Komentarz praktyczny, wzory umów, orzecznictwo*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2017.
- Lubecka J., *E-doręczenia w sprawach transgranicznych w rozporządzeniu 1393/2007 oraz rozporządzeniu 2020/1784*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2021, nr 3.
- Weitz K., *Europejskie prawo procesowe cywilne*, [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, red. A. Wróbel, Kraków 2005.
- Wittschier J., [w:] *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz*, red. H.-J. Musielak, W.Voit, München 2017.
- Zalisko M., *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych. Rozdział XI*, [w:] *Meritum. Postępowanie cywilne*, t. 2. *Postępowanie egzekucyjne, arbitrażowe i międzynarodowe*, red. I. Gil, D. Kornobis-Romanowska, Warszawa 2021.